

Memòria de les activitats de la Societat Catalana d'Estudis Numismàtics durant l'any 2019

SOCIS I GOVERN

L'Assemblea General Ordinària anual fou convocada a les set de la tarda del dia 9 d'abril de 2019, a la sala Nicolau d'Olwer de la Casa de Convalescència de l'IEC. La SCEN va tancar l'any amb 186 membres inscrits, entre socis numeraris, col·laboradors i d'honor. En el transcurs de l'any, s'han incorporat com a socis col·laboradors: Omar Sancho Hernández, Òscar Peretó Franco, Patricio Tomás Demucho, Jordi Viader Riera, Gianluca Mandatori i Vicenç Nicolau Lloret. L'Assemblea va aprovar el nomenament d'Albert Vilà Casol com a soci numerari. D'acord amb els estatuts (article 7) i el reglament de règim intern (article 5) de la SCEN, l'Assemblea va aprovar per aclamació els següents canvis a la Junta Directiva, que han comportat un canvi en la presidència i en la tresoreria:

President:		Rosend Casanova i Mandri
Vicepresident:		Miquel de Crusafont i Sabater
Tresorer:		Jaume Benages i Olivé
Secretari:		Xavier Sanahuja Anguera
Vocals:	1a	Anna M. Balaguer i Prunés
	2n	Xavier Jorba i Serra
	3r	Jaume Boada Salom
	4t	Joan Antoni Sendra Ibáñez
	5è	Manuel García Garrido
	6è	Vicent Josep Fortea Marzà
	7è	Montserrat Berdun Colom

Després de 24 anys presidint la SCEN, Miquel de Crusafont i Sabater havia anunciat la seva voluntat de fer un pas al costat i deixar el càrrec en benefici d'un

natural relleu generacional per afermar la continuïtat de l'obra numismàtica de l'entitat. El canvi de presidència es va formalitzar el mateix dia amb un parlament de Miquel de Crusafont, amb el qual va fer un balanç d'aquests primers quaranta anys d'existència de la Societat Catalana d'Estudis Numismàtics. L'acte es va cloure amb una copa de cava i un refrigeri oferts pel mateix president sortint a tots els assistents.

A principis d'any, el Dr. Francesc Fontbona i de Vallescar va ser designat com a representant de la Secció Històrico-Arqueològica de l'IEC a la nostra entitat, en substitució del Dr. Gaspar Feliu i Montfort, que ha exercit aquesta responsabilitat durant els passats deu anys.

El dia 15 de febrer, el directiu Miquel de Crusafont i el tresorer Rafel Comes varen entrevistar-se amb el cap de comptabilitat de l'IEC, Sr. Torres, a fi d'ultimar les gestions per als abonaments corresponents a l'obra de Jaume Boada sobre les medalles de proclamació, editat el 2017 per la SCEN amb la col·laboració de la Conselleria de Cultura, Participació i Esports del Govern Balear i la presidència de l'IEC.

El 5 de març, el president Miquel de Crusafont s'entrevistà amb el secretari de l'Institut, Dr. Llebot, a fi de trobar una sortida al problema del finançament de les nostres publicacions.

El 13 de juny, Miquel de Crusafont i Xavier Sanahuja s'entrevistaren amb els responsables de les comissions lexicogràfiques, Josep Martines i Carolina Santamaria, a fi d'assajar d'agilitzar el necessari diàleg entre els nostres estudiosos i aquest centre de l'IEC en referència als temes de lèxic numismàtic.

El dia 10 de novembre es tornà a reunir la renovada Junta Directiva de la SCEN amb un ampli temari de qüestions i projectes.

PUBLICACIONS

Edicions pròpies

La darrera obra de Miquel de Crusafont i Sabater, *Sectors complementaris de la Numismàtica Catalana. De Benet XIII al BA*, fou presentada el 9 d'abril a la seu de l'IEC sota la presidència del Dr. Francesc Fontbona i de Vallescar. El llibre forma part de la col·lecció "Complements d'Acta Numismàtica" i està dedicat a les sèries monetàries relacionades amb l'àmbit català que no apareixen al *Catàleg general de la moneda catalana* (2009). Inclou les monedes dels grans mestres de l'Hospital, les monedes dels papes, les emissions imperials de Carles I per a l'expedició de Tunis i les emissions no catalanes fetes pels estats espanyol i francès en tallers catalans, des de les primeres monedes amb marca Q del taller de Perpinyà, l'any 1711, fins a l'encunyació de la sèrie commemorativa de monedes a Barcelona amb marca BA l'any 1958.

L'anuari *Acta Numismàtica* 49 es va repartir a partir del mes de maig. L'edició de 2019 compta amb 362 pàgines efectives, que inclouen 21 articles de recerca i 7 presentacions de troballes monetàries, a més de les seccions habituals d'introducció, memòria i recensions. En total, hi han intervingut 16 autors.

Col·laboracions

El dia 20 de març, a la sala de subhastes numismàtiques Àureo & Calicó de Barcelona, es presentà el llibre *Historias de medallas* (editorial Àmbit) del president Rossend Casanova, un acte que també comptà amb la intervenció de l'especialista numismàtic Javier Gimeno. Igualment, atès que un dels capítols d'aquestes històries novel·lades sobre medalles transcorre a la Casa Masó de Girona, el llibre es presentà en aquest edifici gironí, seu de la Fundació Rafael Masó, el dia 31 de maig. El director de l'entitat, Jordi Falgàs, acompanyà l'autor en la presentació.

Durant els mesos de març i abril, el mateix Rossend Casanova, per encàrrec de la Fundació Privada Manuel Rocamora de Barcelona, va fer una catalogació de les principals medalles commemoratives d'aquesta institució, un resum de la qual s'inclou a la tesi *Manuel Rocamora Vidal (1892-1976): col·leccionista i pintor*, que Laia Soler Moreno defensà el mes d'octubre a la Universitat Autònoma de Barcelona.

La presidenta de l'Associació Numismàtica del Rosselló s'interessà pel treball de Miquel de Crusafont sobre l'òbol inèdit del comte Gelabert II del Rosselló aparegut a *Acta Numismàtica* 49 i acordaren que l'autor fes un nou text més ampli sobre la qüestió, que apareixerà a la revista de l'associació, *La Pallofe* 58.

El mes de setembre, el Museu Diocesà de Mallorca encarregà la catalogació i valoració de la seva col·lecció numismàtica a Jaume Boada, una acció que s'emmarca en el nou projecte museístic de la institució i que inclou també la renovació de l'espai expositiu situat en el Palau Episcopal de Palma. Tot i que, a hores d'ara, no hi ha cap certesa, és possible que, en un futur no gaire llunyà, es publiqui un treball sobre el fons d'aquest museu que inclogui alguna referència a aquesta col·lecció numismàtica, la qual, d'altra banda, no presenta peces de gran rellevància.

Projectes en curs

El primer volum de la col·lecció "Paramonetària Catalana", titulat *Gitons publicitaris a Catalunya (1850-1939)*, està enllestit i podria publicar-se durant 2020. Aquest nou projecte neix amb la intenció de catalogar i sistematitzar, de manera ambiciosa i científica, tota la producció paramonetària dels Països

Catalans. Comptem que, a aquest primer volum, aviat el podran acompanyar altres dues edicions, dedicades, la primera, a la crisi de la moneda de circulació general de 1977-1978, i la segona, als gitons dels majoristes de mercats, especialment del Born. Ambdós treballs es troben en un procés avançat de redacció.

Rosend Casanova continua treballant, ja en fase avançada, en el seu llibre sobre l'obra medallística del gravador Ramon Ferran i es preveu poder-lo editar el 2021.

Miquel Crusafont, Bernat Moll i Jaume Benages continuen igualment el seu treball per a la publicació del volum corresponent a les etapes visigoda i musulmana dins de la sèrie "Història Monetària Catalana". Com a part d'aquesta tasca, Benages i Crusafont es desplaçaren al jaciment de Tres Cales, a l'Ametlla de Mar, a fi d'obtenir detalls sobre la troballa dels trients i les peces de plata visigodes que podrien ésser obra barcelonina. Els guià el codescobridor de la troballa, Xavier Sicart. En principi, hauria de poder-se editar l'any 2022. D'altra banda, Crusafont ha mantingut intercanvis epistolars amb Vincent Geneviève, de la Universitat d'Orleans, sobre una altra troballa feta a Bénazet que aporta dades sobre la mateixa qüestió.

Jaume Boada està ultimant el recull de dades documentals per a la seva monografia sobre els ploms de Mallorca.

Vicent Fortea continua amb el seu treball per a documentar els diferents guardons emprats per les altes institucions de les terres catalanes. S'entrevistà amb els responsables de protocol de la Generalitat de Catalunya, els orfèvres Capdevila, Sunyer i Mercader, i amb qui fou la secretària del president Tarra-dellas, Montserrat Catalan. Els resultats es publiquen en aquesta mateixa *Acta Numismàtica*.

BIBLIOTECA

Des de fa anys, la biblioteca de la Societat Catalana d'Estudis Numismàtics s'ha anat omplint amb títols de monografies i publicacions periòdiques procedents dels intercanvis amb altres societats numismàtiques i també de donacions dels seus socis. Malgrat els esforços esmerçats, la SCEN no ha estat capaç de poder oferir als seus associats un espai on poder consultar amb normalitat tot aquest utilíssim volum d'informació. Atès que no es preveu solucionar aquest inconvenient en cap termini, des de la Junta de Govern hem optat per la solució que ens ha semblat més beneficiosa pel conjunt d'associats de la SCEN i també per a tots aquells interessats en la numismàtica al nostre país. Un acord de Junta del 22 de maig de 2018, aprovat a l'Assemblea General de l'entitat el mateix dia, donava el vistiplau per a oferir la integració de tots els fons de la biblioteca de la Societat Catalana d'Estudis Numismàtics dins del catàleg general de la

Biblioteca de Catalunya (BC), perquè, d'aquesta manera, siguin accessibles a tothom que s'hi interessi d'un manera ràpida i normalitzada.

Està previst que la donació es faci efectiva al llarg del bienni 2019-2020. La primera fase, ja completada, va abastar les revistes i publicacions periòdiques. Un cop finalitzat el procés, s'informarà a tots els socis de quants i quins títols s'han traslladat a la BC i de quina manera podran consultar-los si en tenen necessitat.

PROJECTES

Base de dades de moneda catalana “Crusafont-Villaronga”

El mes d'abril de 2018, la SCEN va sol·licitar a l'IEC la concessió d'un programa de recerca anomenat “Base de dades de monedes catalanes”. El programa fou inicialment concedit per la Secció Històrico-Arqueològica de l'Institut d'Estudis Catalans, vigent durant el segon semestre de 2018 i renovable per als anys 2019 i 2020. Malgrat tot, la concessió de la secció no fou renovada per a l'any 2019, però la secretaria científica de l'IEC n'assumí una pròrroga, que romangué vigent durant el primer semestre de 2019. Recordem que es tracta d'un programa de recerca, l'objectiu del qual és recuperar, en una fase inicial, els grans fitxers de monedes, generalment catalanes, dels investigadors Miquel de Crusafont i Leandre Villaronga per tal d'adaptar-los i convertir-los en arxius de fitxes consultables per qualsevol investigador. Aquestes fitxes inclouen el buidatge d'importants fons procedents de col·leccions privades i dels principals museus especialitzats (Gabinet Numismàtic de Catalunya, Museu Puig de Perpinyà, Museu d'Arqueologia de Catalunya, British Museum, etc.). Es calcula que entre els dos investigadors sumen entre 80.000 i 100.000 fitxes.

En finalitzar el termini establert per a completar aquesta primera etapa del programa de recerca (30 de juny de 2019), el nombre d'hores de treball previst s'ha complert, malgrat la incertesa de no saber quina línia pressupostària de l'IEC acabarà fent-se càrrec, si s'escau, de finançar el projecte durant els propers anys. La previsió inicial era poder finalitzar 10 fitxes presencials per cada hora de treball, però aquest ritme de producció s'ha rebaixat lleugerament a causa d'activitats complementàries però imprescindibles, com ara adequar físicament i conceptual alguns espais per anar encabint el fitxer físic que s'està omplint, o redactar un manual d'ús de la base de dades que inclogui abreviatures i interpretació de sigles i codis. En un primer moment, aquesta base de dades es depositarà a l'arxiu que la SCEN disposa a la seu de l'IEC del carrer de Maria Aurèlia Capmany, a l'espera que, en un futur proper i si les condicions així ho permeten, es pugui traslladar a l'arxiu històric de l'IEC. Entre juliol de 2018 i

juny de 2019 s'han finalitzat 3.375 fitxes, corresponents a les monedes de les seques d'Untikesken, Emporia i Kese de l'arxiu Villaronga.

Els dies 25 de maig i 5 de juny, el president Casanova, el vicepresident Crusafont i el secretari i responsable de la base de dades, Xavier Sanahuja, s'entrevistaren amb el president de la Secció Històrico-Arqueològica, Dr. Pinyol, i posteriorment amb el president de l'Institut a fi de formalitzar la continuïtat d'aquest projecte, establint un conveni entre l'IEC i els donants dels arxius, Miquel de Crusafont i Gabriel Villaronga.

ACTIVITAT ACADÈMICA I GUARDONS

Activitat acadèmica

Dins del marc de les “Aules d'Extensió Universitària de la Gent Gran” de la Universitat Rovira i Virgili (URV), Xavier Sanahuja Anguera va impartir una conferència, el dia 25 d'abril, amb el títol “La moneda a la Catalunya sobirana medieval i moderna”, corresponent al curs acadèmic 2018-2019, al Vendrell.

Guardons

Francisco Cebreiro Ares va obtenir el V Premio Valentín Paz Andrade, convocat i concedit conjuntament per l'Instituto Universitario de Estudios e Desenvolvimento de Galicia (IDEGA) i pel Consello Económico y Social de Galicia, a la millor tesi doctoral d'Economia presentada a Galícia l'any 2018.

Rafel Company Mateo va obtenir, pel seu llibre *El poder de la butxaca. Imatges dels governants en les monedes d'Espanya (segles XVIII-XXI)*, la medalla Javier Conde Garriga 2018, premi atorgat per l'Asociación Numismática Española de Barcelona, a la millor obra numismàtica d'àmbit hispànic publicada durant aquest any.

CONGRESSOS, SEMINARIS I CONFERÈNCIES

Congressos

El 30 de juny va tenir lloc a la seu de la Casa de la Moneda de Madrid un “Simposio Numismático” organitzat pel fòrum virtual *Imperio Numismático*, amb la col·laboració de la revista *El Eco Filatélico y Numismático*. Al congrés, hi assistiren més de 50 persones i intervingué, en qualitat d'organitzador, David Martínez Chico, el qual presentà la conferència “Tesoros hispánicos durante la Dinastía Julio-Claudia” i participà en el debat “Coleccionismo y redes sociales”.

Seminaris

El 5 de gener, Eneko Hiriart participà en un seminari de la Société Française de Numismatique a la Biblioteca Nacional de París, presentant “La découverte d’un trésor monétaire d’époque gauloise dans le Lot-et-Garonne”. El 2 de maig, va oferir la conferència “La circulación monetaria en Aquitania y en el norte peninsular en época preimperial (s. III-I aC)” al Museo Oïasso d’Irun (País Basc). Iriart és investigador del CNRS francès al laboratori IRAMAT-CRP2A de la Universitat de Bordeus.

Conferències

El 14 de gener, Francisco Cebreiro Ares va impartir la conferència titulada “Losada Sotomayor (1707-1790): O último banqueiro compostelán do Antigo Réxime”, a la Facultat de Filosofia de la Universitat de Santiago de Compostela, en un acte organitzat per Alumni USC.

Dins del cicle de conferències que cada any ofereix l’Associació Numismàtica del Rosselló a la seu del Museu Puig de Perpinyà, Pierre-Yves Melmoux en va presentar dues: “Nouveautés sur le trésor de monnaies romaines de Pujol trouvé à Argeles-sur-mer en 1816”, el 9 de març; i “Les jetons des Etats du Languedoc”, el 5 d’octubre.

La XLII *Semana Nacional de Numismática*, organitzada per l’Asociación Numismática Española de Barcelona, va tenir lloc entre l’11 i el 16 de març. Maria Teresa Sisó va inaugurar les activitats presentant la conferència “L’evolució del col·leccionisme de bitllets en el mercat”. El dia 13, Pablo Rueda Rodríguez-Vila actuà com a presentador de la conferència que Pablo Núñez dedicà a les troballes de moneda medieval conservades en els museus de Galícia.

El 30 de maig, Miquel de Crusafont pronuncià una conferència titulada “Occitània, història i mite” al Centre d’Agermanament Occitano-Català (CAOC).

El 27 de juny, Miquel de Crusafont pronuncià una conferència sobre les relacions entre Catalunya i Occitània per a l’entitat Memorial 1714 al seu local de Fossar de les Moreres.

DIFUSIÓ I CONSULTES

Difusió

El dia 9 de maig, Miquel de Crusafont va publicar al diari *El Punt Avui*, p. 5, un article titulat “Medalles franquistes”, on comentava la il·legitimitat de les

medalles atorgades en aquella etapa per motius polítics i la necessitat de confirmar les donades per mèrits patents.

El dia 12 de juny, el canal República TV va emetre una entrevista de 45 minuts a Miquel de Crusafont sobre el tema de les relacions històriques entre Catalunya i Occitània.

El dia 2 de juliol, el *Diari de Sabadell* publicà una entrevista a Miquel de Crusafont amb el títol “L’investigador de coneix la vida secreta de les monedes” (p. 3).

Al volum 18 de la revista *Vallesos*, corresponent a hivern 2019/primavera 2020, s’hi publicà un treball de Miquel de Crusafont sobre el paper-moneda emès durant la Guerra contra el Feixisme als pobles dels dos Vallesos, amb la reproducció de l’anvers d’un exemplar per a cada poble (p. 118-125).

Consultes

Al llarg de l’any, s’han produït, com és habitual, nombroses consultes tant del país com internacionals que, en aquest cas, no detallem atesa la necessitat d’estalviar espai. Indiquem, però, que, atenent la demanda de Raquel Castells, conservadora del Museu d’Història de Catalunya, Miquel de Crusafont li subministrà dades biogràfiques, diferents articles i contactes referits al nostre company de Junta i soci fundador, Antoni Turró.

Xavier Sanahuja, secretari